

O SCRISOARE INEDITĂ A POETULUI AL. MACEDONSKI

de ȘTEFAN IONESCU

Scrisoarea pe care o reproducem în fotocopie, aflată în colecția de documente, manuscrise și autografe a Muzeului de istorie a orașului București (nr. inv. 26. 953), prezintă un interes deosebit, din mai multe puncte de vedere. În primul rând ea ne ajută să conturăm și mai precis profilul psihologic al poetului Alexandru Macedonski ; în al doilea rând, ea dezvăluie modul în care Al. Macedonski judeca mentalitatea claselor dominante față de scriitori și literatură, la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Alexandru Macedonski a fost, desigur, un poet de real talent. Dacă admitem ideia unui dualism al lirismului nostru, desigur, unul este universul poetic al lui Mihai Eminescu și altul, deosebit ca izvoare și ca structură, al lui Al. Macedonski. Universul poetic al lui Mihai Eminescu își are izvoarele în adâncurile vieții sufletești a poporului român ; în timp ce universul poetic al lui Al. Macedonski se proiectează pe linia inspirației lui I. Eliade, Dimitrie Bolintineanu și V. Alecsandri fiind, în același timp, receptiv și deschis față de curentele novatoare din apusul Europei. Al. Macedonski a fost principalul exponent al simbolismului în poezia noastră de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea. Așa se explică de ce el nu a fost acceptat și înțeles atunci când inițiază curentul simbolist în lirica noastră și de ce a trebuit să sufere ironia usturătoare a lui I. L. Caragiale pentru expresionismul lui verbal și pentru muzica cuvintelor.

Ca om însă, Al. Macedonski a fost dominat de o hipertrofiere a eului, care l-a împins la gestul atât de necugetat de a ataca pe Mihai Eminescu într-o epigramă publicată în „Literatorul” în 1883, chiar în momentul interării poetului într-un ospiciu. Această atitudine l-a atras un justificat oprobiu public care l-a dus pentru multă vreme la o totală izolare. Dar nu numai atât. Al. Macedonski contestă și pe Vasile Alecsandri, pe care-l atacă tot în „Literatorul” ; iar, în ceea ce privește pe I. L. Caragiale, poetul se face instrumentul unui impostor, Caion, care pretindea că drama „Năpasta” este plagiată după o piesă maghiară a unui oarecare Kemeny ! Or, este de la sine înțeles că numai temperamentul lui impulsiv și semeț a putut să-i întunece în așa grad inteligența, încât să-l facă să alunece pe panta

unei calomnii la adresa marelui dramaturg. Orgolios și fantezist, Al. Macedonski a iubit cu patimă gloria pe care a crezut că o poate servi și altfel, prin violențe, nu numai cu talentul. De aceea, din punct de vedere caracterologic, Al. Macedonski ne înfățișează un caz unic în analele literaturii universale: omul învinge poetul; impulsunile și măruntele răutăți umane sînt mai puternice decît talentul. A fost, altfel zis, un inadaptabil și un incomod.

Cînd, după incidentul nenorocit cu Mihai Eminescu își dă seama că nu se mai poate valorifica în aria literaturii romînești, Al. Macedonski vrea să se impună în literatura franceză. Stilist de mare factură, stăpînind subtilitățile limbii franceze, Al. Macedonski scrie versuri, o piesă și un roman (*Le Calvaire du feu*) în limba franceză. Pleacă la Paris, unde reușește să-și tipărească unele creații scrise în limba lui Voltaire. Dar nici aici nu-și poate construi edificiul gloriei.

Vizionar și inițiator de curențe literare, Al. Macedonski este cel dintîi scriitor român care vorbește la noi de poezia lui Charles Baudelaire, din a cărui operă cele dintîi traduceri în romînește au fost publicate de Vasile Pogor în „Convorbiri literare”. Iar în atmosfera simbolistă de la „Literaturul” se afirmă nefericiții și talentații Iuliu P. Săvescu și Ștefan Petică și își face ucenicia Tudor Arghezi.

Poet de factură mai mult franceză, Al. Macedonski a excelat într-un gen care atinsese culmile în poezia franceză: rondelurile, cărora nu li se pot contesta eleganța și gingășia expresiei și care ca substanță continuă „Pastelurile” lui V. Alecsandri. De aceeași factură se resimt și „Noptile” lui Al. Macedonski care amintesc pe Alfred de Musset. Iar în poezia lui socială este influențat de Victor Hugo. De asemenea, poetul nostru suferă și influența lui Byron și Lamartine.

Vorbeam de orgoliosul Macedonski. În scrisoarea amintită poetul își enunță intenția de a-și tipări opera, rod al unei munci de 17 ani, din 1871—1888, cînd este datată scrisoarea, în „zece volume în quarto, tipărite cu grije și pe hîrtie de lux”. Pentru stadiul literaturii noastre din penultima decadă a secolului trecut, proiectul lui Al. Macedonski ne apare de-a dreptul extraordinar. Ce a rămas din acest proiect, se știe: nu a putut fi realizat.

... „Sunt 17 ani de cînd lupt pe această cale (a literaturii, n.n.) și întîmpin toate ne-ajunsurile. Fără avere și neprijiniți destul de publicul cel mare, ce este încă ne-cult, oamenii noștri de litere sînt expuși să moară de foame atunci cînd nu află sprijinul elitei societății pentru a putea cel puțin, să-și tipărească operele”. Este demn de reținut faptul că Al. Macedonski se consideră scriitor consacrat de la 17 ani! Dacă s-a născut în 1854 și în 1888 afirmă că este scriitor de 17 ani, înseamnă că de la primul lui volum de versuri: „Prima verba”, apărut în 1872, se considera un posedat al muzelor... În adevăr, Al. Macedonski s-a manifestat ca un poet de talent de la acest prim volum ale cărui poezii erau străbătute de puternice accente sociale. Recunoscut ca un adevărat poet i s-a încredințat redacția ziarului „Oltul”, în care a dus o susținută campanie antimonarhică.

Deși prin citatul amintit, Al. Macedonski nu vrea să acuze, ci numai să descrie o situație existentă, totuși, rîndurile poetului sînt grele, acuzatoare. Scriitorii și artiștii erau în marea lor majoritate, muritori de foame. Erau puțin solicitați de o lume cititoare în formație mult tributară literaturii de import. De aceea, scriitorii erau solicitanți: la edituri, să le tipărească opera; la public, să-i citească; la „elite”, să-i plătească. Mecenațul literar

Stimate Domn,

Știu că domnia voastră, inteligența superioară și suflet dotat cu generozitate, se interesează de mișcarea intelectuală și de mersul literaturii Românești.

Sunt 14 ani de când lupt pe această cale și întâmpin toate ne-ajunsurile. Fără avere și ne-sprizinit de destul de publicul cel mare ce este încă ne-cult, oamenii noștri de litere sunt expuși se moară de foame atunci când nu au flă sprizinel elitei societății pentru a putea cel puțin să se țipărească operele.

M'am consiliat prieteni să fac apel la această elită a societății Românești. Nu cred că mă înșel exprimând convingerea că domnia Voastră înțelegeți mai mult de cât oricine importanta întreprinderii lor literare, gloria ce ele pot să reverse asupra țării și sprizinel ei, prin urmare tre-

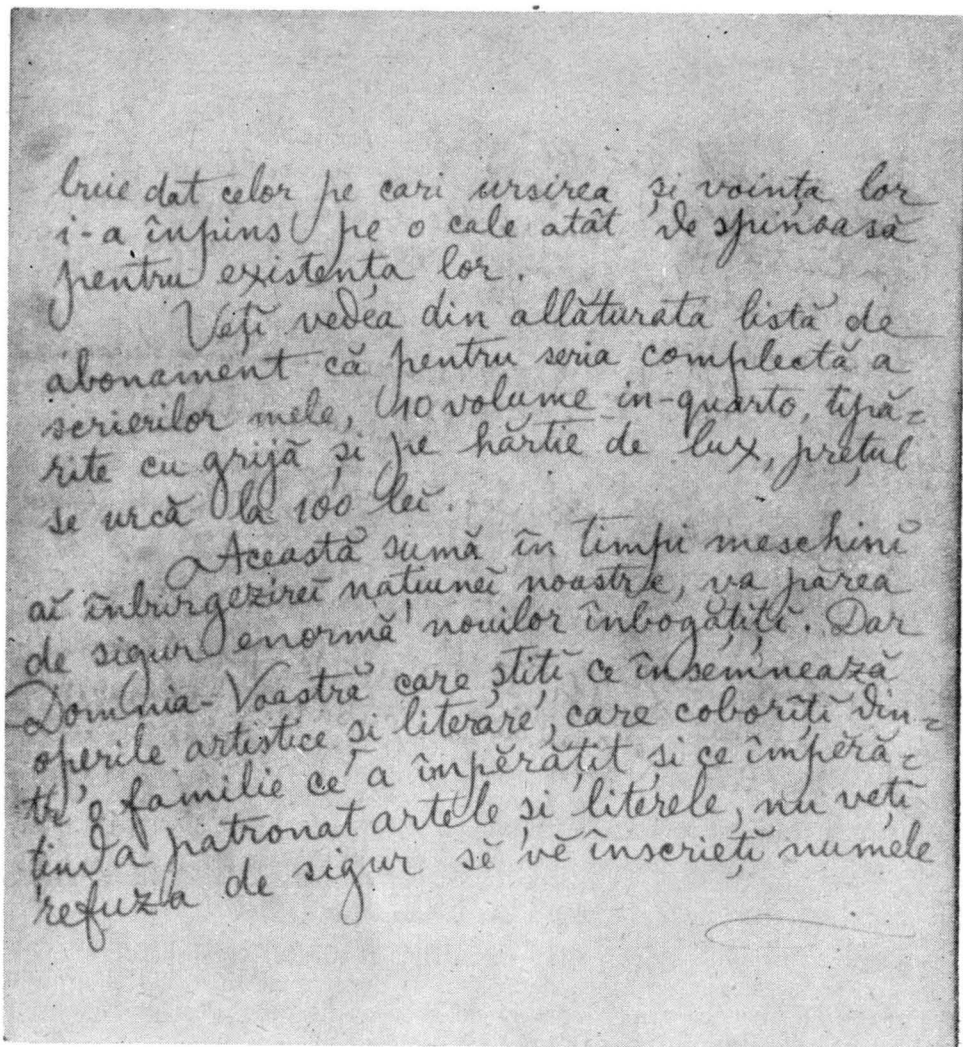
Pag. 1 din scrisoare

era singura formulă — onorabilă — pentru a fi mascat cerșitul literar. Ori-care din marii noștri scriitori, dacă și-ar fi consemnat mizeriile și greutatele materiale prin care au trecut zi de zi, ceas de ceas, desigur că ar fi realizat un adevărat „jurnal de cerșetor...”

Pentru a-și putea tipări opera, Al Macedonski se adresează unui potentat al vremii, lui George Gr. Cantacuzino, în a cărui corespondență a fost găsită scrisoarea — solicitându-l să se înscrie cu o sumă de bani „chiar în capul listei”, pentru ca numele lui să fie un stimulent și pentru alți sub-scriitori eventuali.

Împrumutînd formula baudelaire-iană a *poetilor damnați*, care exprima romantic realitatea, Al. Macedonski consideră pe scriitor și pe artist ca pe un blestemat al ursitelor, date fiind condițiile în care trăiesc și își pot tipări

opera. Căci, spune poetul, scriitorii, ca să poată trăi și crea, trebuie să fie ajutați, întrucât ei „prin ursirea și voința lor” sînt angajați „pe o cale atît de spinoasă pentru existența lor”. În sfîrșit, în încheiere, poetul mai scrie „Această sumă (suma necesară tipăririi celor 10 volume proiectate, n.n.) în timpi meschini îmburgezirei națiunii noastre va părea desigur enormă nouilor îmbogățiți”.

luie dat celor pe cari ursirea și voința lor
i-a împins pe o cale atît de spinoasă
pentru existența lor.

Văfi vedea din allăturata listă de
abonament că pentru seria completă a
scrierilor mele, 10 volume in-quarto, tipă-
rite cu grijă și pe hârtie de lux, prețul
se urcă la 100 lei.

Această sumă în timpi meschini
ai îmburgezirei națiunii noastre, va părea
de sigur enormă nouilor îmbogățiți. Dar
Domnia Voastră care știti ce însemnează
operele artistice și literare, care coborîți din
tr'o familie ce a împărat și ce împă-
tina patronat artel și literel, nu veti
refuza de sigur să vă înscriseti numele

Pag. 2 din scrisoare

Prin recunoașterea acestei realități sociale care a caracterizat orînduirea capitalistă, poetul Al. Macedonski nu a exprimat poziția maselor populare față de burghezie, ci a aderat la punctul de vedere al aristocrației. Ea privea disprețuitor pe noii îmbogățiți întrucît se simțea amenințată de puterea banului care curgea în buzunarele burgheze. Tot de pe această poziție de filare a aristocrației trebuie judecate și laudele neîntemeiate pe

în capul acestei liste pentru a da
 astfel exemplul cel bun multimei
 învătă și stinsă de entuziasm din
 cauza atător exemple relece a avut
 înainte.
 Al domniei Voastre cu adânc devotament
 Al Macedonski
 București 1888 Septembrie 12
 P.S. Lista și bani se pot înmă
 dintră aducătorului, încasator al mării

Pag. 3 din scrisoare

care poetul le adresează lui George Gr. Cantacuzino, pentru a-l determina să-și înscrie „numele în capul acestei liste”, de subscripție.

Scrisoarea constituie un valoros document social, care se adaugă la multe altele, în ceea ce privește condițiile de viață și de creație ale scriitorilor și artiștilor noștri în timpul regimului burghezo-moșieresc.

Anexă.

SCRISOARE ADRESATA DE POETUL AL. MACEDONSKI LUI GEORGE GR. CANTACUZINO LA 12 SEPTEMBRIE 1888, DIN BUCUREȘTI

Stimate domn,

Știu că domnia-voastră, inteligență superioară și suflet dotat cu generozitate, vă interesați de mișcarea intelectuală și de mersul literaturii românești.

Sunt 17 ani de când lupt pe această cale și întâmpin toate neajunsurile. Fără avere și nesprijiniți destul de publicul cel mare ce este încă ne-cult, oameni(i) noștri de litere sunt expuși să moară de foame atunci când nu află sprijinul elitei societății noastre pentru a putea cel puțin să-și tipărească operele.

M-au consiliat prieteni să fac apel la această elită a societății românești. Nu cred că mă înșel exprimând convingerea că domnia-Voastră înțelegeți mai mult decât oricine importanța întreprinderilor literare, gloria ce ele pot să reverse asupra țării și sprijinul ce, prin urmare, trebuie dat celor pe cari ursirea și voința lor i-a împins pe o cale atât de spinoasă pentru existența lor.

Veți vedea prin alăturata listă de abonament că pentru seria completă a scrierilor mele, 10 volume in-quarto, tipărită cu grijă și pe hârtie de lux, prețul se urcă la 100 lei.

Această sumă în timpi-(i) meschini ai înburgezirii națiunii noastre, va părea desigur enormă nouilor îmbogățiți. Dar Domnia-Voastră care știți ce înseamnă operele artistice și literare, care coboriți dintr-o familie ce a împărășit și ce împărășind a patronat artele și literele, nu veți refuza desigur să vă înscrieți numele în capul acestei liste pentru a da astfel exemplul cel mai bun mulțimei înrăită și stinsă de entuziasm din cauza atitor exemple rele ce a avut înainte.

Al domniei Voastre cu adânc devotament

Al. Macedonski

București 1 888 septembrie 12

P.S. Lista și bani (i) se pot încredința aducătorului, încasator al meu.